

עצם הגלות היא העלמת גילוי רצונו ית', וזה העדר של גילוי האור תורה. ומזה שכתוב אור זרוע לצדיק, ז"א שרק לצדיק יתגלה האור תורה לעתיד¹, וכידוע שאלה שחיים בתיקון זוכים למעט מזה כעת. אם כן כדי לזכות לגאולה אנחנו חייבים להעמיד את עצמנו בצורת צדיק, ובחינת צדיק היא שמירת הקומה בקדושתה, וזה נקרא שמירה הברית, ולכן רואים שהגלות נגרם על ידי קלקול ופגם הברית². המגלה של מידת הצדיק בעולם הוא היה יוסף הצדיק, ולכן גלות מצרים נתגלגל על ידי מכירת יוסף, שאבדו מעלת הצדיק מכלל ישראל. בגלל הני"ל הפרשיות של יציאת מצרים, ז"א השבועות של שובבים מיוחדים לתיקון הברית. ומוכן הדבר שעיקר השובבים היא בחודש שבט, והוא החודש שנברא באות צדי"ק [ומה מוכן הדבר שט' מתחלף בצ' בארמי ובחינת הצדיק היא בחינה התשיעית]³. ודווקא על ידי תיקון הברית זוכים לתורה, ולכן אחרי פרשת משפטים שהיא סוף של מתן תורה, מתחילים פרשיות של עבודה שזה סוף הגילוי של תורה⁴. ובאמת המתקן של מידת היסוד, והמגלה של האור זרוע הוא משה רבינו⁵, ולכן כל הפרשיות האלה מדברות בגאולת משה.

⁶ יש מנהג להתענות מ' יום של ימי שובבי"ם לתקן הוצאת זרע לבטלה, והם כנגד המ' ימים של יצירת הולד שלא נוצר, והוא סוד שובו בני שובבים, שהבנים שנמסרו לקל"י בעונו נעשו שובבים, שעל ידי התענית הם ישובו אל הקדושה. ⁷ ונתיחדו ימים אלו שבהם קוראים פרשיות של גלות מצרים, ומרירות השעבוד והגאולה, ומתן תורה, שזה בעצם סדר המרוק הזכוכך מראש ועד סוף.

פירוש המילה שובבים הוא בדרך כלל מרד כמש"כ (ישעיה נז/ז) וילך שובב בדרך לבו, ושורש המילה היא כפלות של שב (לכן שובב) שתמיד שב לדרכו הרעה, כמש"כ (משלי כו/יא) ככלב שב על קאו. אילו היינו אנחנו נקראים שובבי"ם אזי זה היה מובן, שהפרשיות מתקנות אותנו, אבל למה הפרשיות נקראו שובבי"ם? וצריך להבין גם מה חומרן של חטא זה, ובמה זה נתקן על ידי הפרשיות של יציאת מצרים?

הנה כל קשר רוחני בין משפיע למקבל היא נמשלה לזיווג בין איש לאשתו, ודווקא על ידיהם נוצר יצירות, ואין שום דבר יורד מן השמים מבלי יצירה כאן. וזה טעם ההיתר של בעילת מעוברת ומניקה וזה אינו זרע לבטלה שזה כן מוליד אפילו אם לא בגשמיות אבל ברוחניות כן, כי בכוונתם לטובה מתאחדים המשפיע והמקבל בעליונים, ומולידים יצירות חדשות קדושות. וזה הנפש שאברהם ושרה עשו בחרן, שהם עשו נשמות לגרים, שיחודם הולידה הנשמות הקדושות⁸. אם כן רואים בזרע שהאדם משפיע אל מקבל יש יצירת חדשות, נוסף על מה שהאדם עצמו. אם כן רואים שכאן בזרע של האדם טמון כל ההמשך שלו, והנצחיות שלו, גם בגשמיות וגם ברוחניות. אם כן בפגם של שז"ל יש ביטול למימד העתיד של האדם. ועוד יותר, שההנאת תשמיש בא מזה שהאדם מוריד נשמה ממעל למטה, ולכן האדם מרגיש מעין המציאות של מעלה, ואם הוא לוקח העולם הבא שלו לתאותיו אז אין לך הפיך רצון ה' יותר מזה.

והוא הכתוב (בראשית ב/ז) וייצר ה' אלקים את האדם, פי' רש"י וייצר כתוב בשתי יו"דים, שיש לאדם שתי יצירות אחד בעולם הזה, ואחד לעולם הבא. האות יו"ד כל פעם הופכת המלה לעתיד [ע' רש"י שמות טו/א]. כשכתוב יו"ד נוספת ביצירת אדם זה מורה שהאדם נוצר בעוד מימד, ז"א שהאדם נוצר להיות עכשיו וגם לעתיד, שהוא נמצא עכשיו עם העתיד שלו. אבל אם ח"ו העתיד אינו נמצא בכח, אלא הוא לוקח את כל העתיד שלו כפועל עכשיו, אזי אצל אדם זה אין את היוצרי בשתי יו"דים, אלא כבהמה שכתוב ביצירתה רק י' אחד. נמצא אם כן, שכל אדם, כל זמן שלא איבד את עתידו, הוא יכול ליתן לעצמו עתיד חדש שהעתיד עוד עומד להיות נקבע, וזה מה שניתן לאדם כדי שיצור לעצמו את העולם הבא, וזה בן עולם הבא. מימד העתיד ניתן בפועל באדם בכח ההולדה שלו, וזהו צורת אדם שתעביר אותו מעבר להוה שלו. מי שלוקח את ה'בכח' הזה והופך אותו, במקום שיחיה עתיד הוא עושהו הוה, הרי שבה הוא רוצח את העתיד שלו. כתוב ברבותינו⁹ שיש חומר מיוחד יותר אפילו מרצח אדם בחטא הזה של הוצאת זרע לבטלה, והטעם הוא שעל ידי חטא זה הבן אדם רוצח את מימד העתיד שלו, ולכן התשובה על זה קשה במיוחד, שתשובה שייכת רק למי שיש לו את המימד הזה, ולכן עם הרצח של עתיד הוא רוצח גם את האפשרות שלו לשבו.

מה נתחדש ביצי"מ? כתוב (שמות פרק ג): ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים ויאמר כי א-היה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאתך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה ויאמר משה אל האלקים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהים (ז"א באיזה

פסח

שם יתגלה כדי לגאל, שצריך לכך גילוי חדש שעוד לא היתה בעולם), ויאמר אלקים אל משה א-היה אשר א-היה ויאמר כה תאמר לבני ישראל א-היה שלחני אליכם.

פירוש¹⁰ בקשת משה שיודיעהו מי הוא השולח אותו, כלומר באיזה מידה ה' ית' יתגלה לגאול את כלל ישראל ממצרים, אם במידת א-ל ש-די שכך היה הגילוי אל האבות, או במדת רחמים עליונית שייעשה בה אותות ומופתים מיוחדים ביצירה, ושמע משה שהבטיחו הקב"ה על מעמד הר סיני ומתן תורה, והוא היודע שהתורה לא תנתן בשם א-ל ש-די הנזכר באבות, רק בשם הגדול שבו נברא העולם, ועל כן שאלו מה אומר אליהם, וה' ית' ענה לו א-היה אשר א-היה, ופירש"י אהיה עמכם בצרה זו אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות, והכונה בזה, שמשה אמר לפניו יתברך, שכלל ישראל ישאלו מה שמו, היינו בקשתם היא לגלות להם את המדה שבה תנתן התורה שהמדה הזאת כוללת הכל, ועכ"ז שהיא כוללת הכל, היא קשורה בפרט לכלל ישראל, והקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי אין להם צורך לראיה אחרת, כי אהיה עמהם בכל צרתם שיקראוני ואענם. פירוש הדבר שיש דרגה שאותה האדם לא יכול להשיג ונעלמת ממנו והיא נקראת פלא¹¹ (כמש"כ (שופטים יג/ח) ויאמר לו מלאך הוי"ה למה זה תשאל לשמי והוא פלאי) ובה ניתן התורה, אבל אין לכלל ישראל צורך לדעת בדרגה הזאת בפרטות, אלא לדעת שיש דרגה של ההנהגה לעתיד של כולו טוב וניסים גילויים, וזה יהיה עכשיו במידת מה בגאולת מצרים, עכ"ז מאותו בחינה גם כן אהיה עמהם להצילם בכל צרותם אף קודם עת התיקון, וזה בניסים נסתרים¹², שתמיד אפשר לקרא אל הקב"ה ולזכות להצלה. וזהו הטעם שהשם הזה נכתב כאילו בלשון עתיד, משום שתמיד ישנה אפשרות של המשך, להוריד עוד רחמים, ועוד סיבה להטבה, ובכל מצב ומצב ואפילו הירוד ביותר, מצב של מ"ט שערי טומאה, אפשר לחדש עתיד חדש מכח המידה הזאת.

ואמרו (שמות רבה ג/ח) [מדוע שמעו כלל ישראל למשה כשאמר שהוא בא לגאול אותם] שמסורת גאולה הוא בידם שכל גואל שיבא ויאמר להם פקידה כפולה גואל של אמת הוא, ע"כ, וצ"ע מהו עומק היתרון שיש בפקידה כפולה? ועוד, שהרי לשון של פקידה כפולה הוא פקד יפקד, וצ"ע פירוש הדבר, שפקידה א' היא בלשון הוה והשנייה בלשון עתיד. אבל פירוש הדבר הוא¹³ שכלל ישראל ביציאת מצרים נגאלו במדה עליונה מאוד, שזאת המדה כוללת הכל לשעבר ולהבא, פקידה במצרים ופקידה על הים, והיינו שפקידה שאיננה כפולה היא גאולה מצרה מסוימת, אבל אם תבא צרה נוספת אזי יחזור למצבם הנוכחי, ונמצא שלא פעלה הפקידה כלום, שהרי הם היו במצב אחד, ואמנם המצב הזה השתפר, אבל עדיין הם יכולים לחזור שוב למצב הרע, וא"כ בשורש הדברים לא נשתנה כלום, משא"כ פקד יפקד, פקידה כפולה היינו גילוי של פקידה, שממנה יש שורש לפקידה לכל מצב ומצב שיהיה, ולעולם אפשר להפקד, היינו להיזכר ולהתחבר לשורש פעם נוספת. מובן א"כ מאד מדוע הגאולה של יציאת מצרים היתה צריכה להיות בכפילות, וא' בלשון עתיד, בכדי שיהיה מונח במדה הזאת שלעולם ישנה אפשרות להוריד עוד עתיד, ועוד תקוה, שאלי"כ אין מזה שורש גאולה סופית שהיא עיקר רצונו ית'.

יציאת מצרים נקראת הלידה של כלל ישראל, כמו שכתוב (יחזקאל טז/ד) ומולדותיך ביום הולדת אותך. כשהיינו באותו שעבוד, ניתן למשה רבינו המפתח ליצור עתיד חדש, במקום שבפשוט הוא איננו קיים. בדרך הטבע לא היה אפשר לצאת ממצרים, וכתוב בגמרא שמעולם לא ברח עבד ממצרים. יצי"מ היתה על כן פתיחה של דבר שנראה אבוד, כמש"כ הרמב"ם (עבודה זרה א/ז) וכמעט קט היה, והעיקר ששתל אברהם נעקר, וכאן נתנה לנו התחלה חדשה. כשאדם מקבל אפשרות להיוולד כולו מחדש הוא נושא בתוך עצמו את המימד של העתיד לא בכח ההולדה אלא בכח עצמו. כשאדם יכול להוליד את עצמו, זה לא בכח הולדה רגיל, וזה מה שקרה ביציאת מצרים. יציאת מצרים היא הדרך היחידה שדרכה אפשר להיוולד מחדש, וכל דרך אחרת מובילה רק לאבדון. בפרשיות שובבי"ם ניתן לנו הכח להיוולד מחדש, וזה מתחיל פה ונגמר במתן תורה. הדברי תורה של יציאת מצרים הם הם הדברי תורה של הלידה מחדש.

כל מציאותינו היא מחמת שאנחנו יוצאי מצרים. כל מי שרוצה להיוולד מחדש צריך לחבר עצמו ליציאת מצרים. יצי"מ היא המימד העתיד שבלעדיו אנחנו אפס אפסים. כל מי ששם את עצמו שם, הוא נגאל. זה מה שמצרים רצו לעקור מאתנו, שהם רצו לעקור את העתיד ולשים אותנו רק בתוך הוה. כל העצמיות של כלל ישראל זהו רק עתיד. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כולם בני עולם הבא. בן עולם הבא חי בעתיד. הפרשיות קרויות שובבי"ם משום שכאן ניתן הכח לשוב עוד פעם, גם לאלו השובבים, מי ששב אל קיאו, למי שלא יכול לשוב באופן רגיל. כאן ה' הגיש לנו עתיד גם בעת שאנחנו במצב אבוד. כשקוראים את הפרשיות של יציאת מצרים צריכים לדעת שכאן מקומנו.

איתא בגמ' (ע"ז יז). אמרו עליו על ר"א בן דורדיא שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כיס דינרין בשכרה נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות בשעת

פסח

הרגל דבר הפיחה אמרה כשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה הלך וישב בין שני הרים וגבעות אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה אמר שמים וארץ בקשו עלי רחמים אמרו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה אמר חמה ולבנה בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר וחפרה הלבנה ובושה החמה אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר ונמקו כל צבא השמים אמר אין הדבר תלוי אלא בי, פירוש הדבר היא שאלעזר בן דורדיא היה אבוד, ולא היה לו תקוה, ולא היה לו עתיד, ועכ"ז הוא אמר 'אין הדבר תלוי אלא בי'. פירוש הדבר של אין הדבר וכו' היא שאלעזר בן דורדיא תפס שאם אחרי שאין לו שום תקוה הוא עוד חי, ז"א שיש לו דרך איך לתקן את זה. ממשך הגמ' הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו יצתה בת קול ואמרה ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא, ע"כ. הנחת ראשו בין ברכיו היא דוגמת עובר (נדה ל:). שעובר נמצא עם ראשו בין ברכיו, עומק הענין של התפילה הזאת של ראב"ד (וכן רחב"ד ברכות לד:) שהוא עשה את עצמו כעובר בתפילתו, שאין בהם שום דעת אלא רק גוף, ולכן ראשם בין ברכיהם¹⁴, וזה נעשה כדי להיברא עוד פעם מחדש. האפשרות להיברא מחדש היא בא מכח יציאת מצרים.

שורש ענין מצרים

איתא בספרא (פרשת אחרי מות ח/ג) על הפסוק (ויקרא יח/ג) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו: מנין שלא היה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן המצריים, תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו (ז"א שבמצרים היה השיא של הרע). מנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם, תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו. מנין למקום שישבו בו ישראל שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם, תלמוד לומר אשר ישבתם בה לא תעשו. ומנין שישבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו, תלמוד לומר אשר ישבתם בה לא תעשו עכ"ל.

טעם הדבר הנ"ל היא¹⁵ שיש שתי דרכים איך לפעול: יש לפעול מבלי מיוחדות לפועל, אלא הוא ממשיך בהנהגתו מבלי שיהיה לזה מיוחדות לו, או אפשר לפעול בדווקא המיוחדות שלו. לדוגמא כל אחד ואחד קם בבקר ומתכוון לחייו והולך ועושה בחייו, וכמו שזה בדרך נעשית מבלי שום כוונה מיוחדת כך רוב העולם ממשיכים כל חייהם, אבל כאשר אחד בא לעשות דבר מיוחד לו, אז הוא עושה בכל כוונתו והוא פועל. המיוחדות של כל אחד יוצא לפועל לגמרי כאשר יש הפכו שמנסה לפעול בו, ז"א שאדם ששומר אכילתו מאד, אז כל כמה שהוא סביב אנשים שפרוצים בזה, כך הוא גודר את עצמו יותר ויותר, כן הדבר בכלל ישראל שעצם כלל ישראל היא מעלת הקדושה, ולכן כדי שזה יצא לפועל לגמרי הקב"ה היה צריך להכניס אותם אל תוך מצרים שכך על ידי שהם יהיו באומה הכין שפילה, ובדור ההכי שפילה כך יצאו לגמרי לפועל.

עצם ההפך בינינו היא שמצרים דבוקים בזנות וכל דבר תעוב, וישראל בעצם הם זרע אמת גדורים בעריות, וזה נובע מעצם זה שכלל ישראל שייכים לקדושה בעצם, ומצרים הם נמשכים אחרי החומר בעצם. עוד כתוב על מצרים (דברים יא/י, יא): כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים. אחרי דברינו בגבורות גשמים רואים שגשם היא דבר שתלוי בתפילה ובקשר לעליונים, אם כן עצם זה שמצרים לא מצפה לגשם פירוש הדבר היא שמצרים אין לה תליה בשמים ח"ו, ולא שייכים לתפילה בכלל.

כל זה טמון בעומק מה שכתוב על מצרים (יחזקאל פרק כג/כ): אשר בשר חמורים בשרם זרמת סוסים זרמתם, וענין זה מובן כך: בכל דבר גשמי יש חומר וצורה. חומר הוא דבר כללי, שהרי בכל דבר בעולם הזה, יש אותו חומר, רק יש חילוק בצורתם, ואין מיוחדות בחומר, אלא החומר הוא משותף לכולם, אבל המיוחדות היא בצורה של כל דבר ודבר. כמו שרואים זאת בדבר המסמל ביותר את החומר, שהוא לא מקבל שום צורה, והוא המים, והנה לא שייך לומר מים בלשון יחיד. הענין של החומר הוא כמו שכתוב אברהם עם החומר, ומשיח עם החומר, והיינו שזהו יסוד החומר, שהוא נותן את עצמו לעשות בו מה שרוצים. אם כן רואים שמצרים הם יסוד החומר, ובה מובן למה גמר יציאת מצרים היה בקריעת ים סוף, שכתוב עליו (שמות טו/ח) וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו נד נזלים קפאו תהמת בלב ים, שהמים עצמם קבלו אז צורה.

זוהי המציאות של המצרים. אבל המציאות של כלל ישראל בעולם הזה היא צורה. כשאברהם נפרד מישמעאל ואלעזר - שאז היתה הפרדה בין אלה שהם כלל ישראל לאלה שאינם כלל ישראל - כתוב (בראשית כב/ה)

פסח

שבו לכם פה עם החמור, וכתוב על זה בחז"ל (יבמות דף סב.) עם הדומה לחמור, ז"א שכאן היה ההפרשה בין צורה לחומר - בין צורת אדם לנטייה לצד, וליצר¹⁶. חומר כשהוא לבד, הוא מתנגד לצורה, והוא מתנגד להיות כפוף לצורה מסוימת, בהפקירא ניחא ליה. עבדים גם כן ענינם להיות חומר, שמישהו אחר יהיה האדון עליהם. וממילא מובן כשכתוב עבדים היינו לפרעה במצרים, העומק בזה הוא, שהיינו אז בצורת חומר. איתא בגמרא כתובות (דף סו:): כשיצא ריב"ז וראה הבת של נקדימון בן גוריון לוקטת שעורים מגללים של חמורים (אוכל שאפילו חמורים לא עכלו) אמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה. ונשאלת השאלה: למה אשריכם על שהם נמסרין ביד אומה שפלה? אך הפירוש הוא, שהם צורה שלימה וכשצורה שלימה נשברת אין לה מציאות כלל¹⁷, לכן כשכלל ישראל נשבר הוא יורד עד כדי כך שהוא מפסיד את השם מציאות בכלל, אבל כשחומר נשבר, נשאר לו מציאות, לכן ריב"ז אמר אשריכם ישראל שדבר זה מוכיח שאתם צורה שלימה.

נס המטה

כל זמן הגלות יש הנהגה שמרומז בנו"ן ההפוך בפרשת בהעלותך, עומק ענין הנו"ן ההפוך היא כמשי"כ¹⁸ על הפסוק ואנכי הסתר אסתיר פני מהם, שבגלות השכינה יורד משפל לשפל והראש כפוף והזנב שולט. פירושו של האות נ' היא ו' הפוכה למטה ויו"ד למעלה. הו' מורה על שליטת הזמן שהוא הו' אלפי שנין של ששת ימי בראשית, ואז שולט היצר הרע - האומות העולם, והם שולטים על הכל, והכל נסתר, וזה עומק הענין המופת הראשון שה' אמר למשה¹⁹ (שמות ד/ב-ד) ויאמר אליו ה' מזה בידך ויאמר מטה ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. עומק הענין היא שפרעה היה 'התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו', דהיינו הוא מצד הני' שערי טומאה שהוא הני' דנחש, ושם אין מעשה בני אדם מגיעים כלל, ולכן נס משה מפניו²⁰.

ומשה יש בידו מטה ה' שהוא המ"ט שערי בינה שבו נברא העולם, אם המטה בידי משה ז"א שכל הבריאה מסורה בידו, שהוא יכול להטות (לשון מטה) לאן שהוא רוצה בגלל האות ה' מטה-ה שבקרב, שהוא מרמז לני' שערי בינה, שהוא עומק רצונו ית', והוא כלל כל התורה, והמ"ט היא הפירוט²¹.

המקום של פרעה וכן כל הסי"א היא תמיד מזנב התלי, והתיקון שלו היא ידו של משה, שעל אף שיש לו כח בעליונים לפרעה, אבל ידו של משה יכול תקנו²², ובדווקא בשרשו שהוא הזנב, דהיינו כני"ל שבידו של משה נמצא הגילוי האמיתי, שהוא הני' שערי בינה, שהיא הגילוי של תורה, שבו נברא העולם, ועל אף שניתן הבחירה שהוא בחינת הזנב להטות לאן שרוצים, ולכן במצרים שהגיעו עד סוף כח הבחירה שבו אין יציאה בכלל, אז על אף שנראה שיש להם כח יותר ממשה, ה' מגלה שבידו נמצא שורש כל הכחות ואפשרות לתקנם, וזה על ידי ידו של משה. ולכן כל המכות נעשו על ידי שליחת ידו של משה, וכן מלחמת עמלק היה על ידי ידו של משה. ולכן התיקון היא שה' אמר לו לקחת הכח של פרעה לצדו, שהוא שרשו²³. ולכן מובן למה נבלעו תניני פרעה בדווקא כאשר מטת משה הי המטה ואל תנין.

בדור המדבר ההנהגה היה נקרא על ידי מטה, שהוא לא ישר אלא באלכסון, ז"א שזה לא ישר שהוא סדר העולם הנהוג אלא הנהגה מיוחד, שאז היו ב' הנהגות, והם מטה ה' שהוא החסד שנעשה לכלל ישראל, ומטה האלקים שהוא הדין הנורא שנעשה למצרים אז, והנהגה זו לא יהיה עוד, ולא היה לפני כן, ולכן הגילוי הראשון של המטה היה בביטול הנחש, שהוא ביטול הכחות הטבעיות²⁴. אבל כמובן שכל זמן שזה לא בידו של משה יש לזה כח להיות נחש. כאן פטרו לקושי במשלי (ליח-יט) שלשה המה נפלאו ממני וארבע לא ידעתיים דרך הנשר בשמים דרך נחש עלי צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה, שהרי מאיפה הנחש יוצא מצור העולמים? אלא דווקא על ידי זה שלא אוחזים את היצר בידיים אז הוא הופך להיות נחש.

איתא בחז"ל על המטה (שמות רבה ט/ב) ואמרת אל אהרן קח את מטך הה"ד (תהלים קי) מטה עוזך ישלח ה' מציון, אין הקב"ה רודה את הרשעים אלא במטה ולמה לפי שנמשלו לכלבים שנאמר (שם נט) ישובו לערב יהמו ככלב, כשם שדרכו של כלב ללקות במקל כך הם לוקים, לכך נאמר מטה עוזך אמר להן הקב"ה פרעה רשע הוא אם אומר לכם תנו מופת הכה אותו במקל שנאמר אמור אל אהרן קח את מטך עכ"ל. טעם הדבר היא שהרשע נדמה לכלב

פסח

שהכלב הוא רחוק מעיקר הנבראים וכולם מרחיקים הכלב, כך הרשע הוא רחוק מהמציאות האמיתית. המקל הוא הדבר המוכן לדחות בו ולהרחיק מי שצריכים להרחיקו, כך כלב נדחה במקל²⁵.

כתוב בהמשך המדרש הנ"ל (ט/ח) ויחזק לב פרעה ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה, כועס הוא מה הכבד כועס אף לבו של זה נעשה כבד עכ"ל. להבין קומת האדם בנוי בג' כחות שבאדם, והם כח המחשבה, כח הרגשות, והדיבור, וכח הדוחף למעשים, ומקומם בגוף האדם הם במוחו לבו וכבד שלו²⁶. אדם בצורה הנכונה מקבל תורה מרבו, וזה במחשבות, וזה פועל על רגשותיו, ודוחף למעשים. ז"א שלא רק שהמעשים של האדם נקבעים על ידי התורה, אלא אפילו הרגשות והרצונות נקבעים על ידי התורה. באדם המחשבות הם עליונות מעל צורת האדם [וממילא הם מבלי שום חסרון, וזה מה שאומרים אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא] ורק מאירים אליו הארה, ועיקר הרוחניות שלו היא לבו²⁷ [וגם לפי הנ"ל אם יש איזשהו טעות זה רק במערכת הלב], אם כן כאשר כתוב שלב פרעה נעשה כבד ז"א שפרעה ברשותו הוריד כל מערכת הרוחניות שלו למערכת הגשמי.

הגמרא (נדרים כד.) מעמיד ההפכים של כלב שנהנה ולא מהנה, למלך (מח לב בבד) שמהנה ואינו נהנה, אם כן רואים שתי קצוות. א' המעמיד כל העולם כלפי עצמי למי שמעמיד עצמו בפועל בעולם. כאשר אדם נוהג בדרך לא נכונה אז המחזיק בידיו כח של כל העולם אז יחס אליו היא תיקון ותוכחה, וזה המכות במטה. השליחות של משה בתחילה היה כדי לגלות שהכל יהפך. חז"ל מגלים עוד עומק בהפיכת נחש למטה מתוך הזנב שלו, שכאשר הרע מגיע לסופו הוא יתהפך - ממילא.

להט מצרים

כתוב (שמות ז/יג) ויבא משה ואהרן אל פרעה ויעשו כן כאשר צוה ה' וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה אהרן את מטתם ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ה' ע"כ. המטרה של משה ואהרן היתה, לעשות אותות ומופתים, אבל כאן עשה ה' נס נוסף ונתן למכשפים לעשות את אותו נס בעצמו, אם כן יש להבין מה הנס התכוין לגלות:

ענין הלהט היא²⁸ הארה הנמשך ואינו קיים כמו ברק שמאיר הארה גדולה ומיד נכלה. הצד השני היא הארה שמאיר, ואינו נפסק לעולם. רואים כאן שיש מערכת שלימה שנתגלה כאור גדול, אבל אינו קיים. כל הכח של הכישוף היא בא ממקור זו של עקביים של הגילוי של משה, ולכן כאשר נתגלה משה, והוא אחז בזנבו נעשה שאין לכישוף מקום, ולכן לא נזכר עוד בתורה הלהטים של מצרים מאז²⁹.

רש"י כותב על הפסוק הנ"ל בלהטיהם - בלחשיהון ואין לו דמיון במקרא ויש לדמות לו (בראשית ג/כד) להט החרב המתהפכת דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש, וכן כתוב בגמרא הנ"ל אמר רבי חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים בלהטיהם אלו מעשה כשפים וכן הוא אומר ואת להט החרב המתהפכת, וכידוע שהפסוק שמובא לראיה איננו רק דוגמא בעלמא, אלא זה עצם הענין של הלהט. להבין - האדם נברא לחיות לעולם, ז"א לקיים לנצח ומסיבת החטא נגרם שיכנס לעולם של להט, ז"א עולם שבו אין לו קיום ואינו קיים אלא נמשך ונכלה. כל עצם סיבת האצלת ה' של העולם היה כדי לגלות אורו במקום חשוך, וזה כל תכליתו, ולולא זה אין שום סיבה שהעולם יהיה. בגלל זה העולם שאינו בבחינת להט אלא בבחינת קיום, שיתקיים לנצח שהוא גן עדן יש לה שער, והשער היא להט החרב המתהפכת.

ההיפוך היא הגילוי של שתי צדדים, דהיינו העץ הדעת טוב ורע. פירוש הדבר היא ששניהם אפשריים וצריכים לבחור מביניהם. כדי להיכנס למערכת של נצחיות חייבים לעבור את המערכת שבו יש שתי אפשרויות³⁰. בעצם בשבילנו הדרך לעבור מזה היא דרך המיתה, שרק בזה אפשר להינתק מהיצר הרע עומק הענין של (בראשית ג/יט) בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב, היא שהאדם נברא שונה מהיצר, והיצר רק היה האפשרות לחטא, ז"א היה צד אחת בתוך האדם ועוד צד מחוצה לו, ואם אדם לא היה חוטא אז היה קיים ההבדלה, שרק צד אחד אפשרי, והצד השני היה מת, אבל עכשיו שהצד השני נכנס לתוך האדם עצמו, והצד הזה צריך למות, אז האדם שבו הרע צריך למות³¹.

פסח

ההבדל שבין להט לעצם היא ההבדל שמוזכר - כשם שירש יעקב את מעלת הצלם (שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון - ב"מ פד). שהוא אלקי כדכתיב (בראשית טו) כי בצלם אלקים וגו', כך ירש עשו את מעלת הלבוש. כי מעלת הצלם היא מעלה אלקית, ומעלת הלבוש אינה אלקית, רק כבוד ויקר הנראה לעינים, שמראה עצמו בלבוש הדר וחשיבות³², כאן מבואר שתי ההפכים, שיעקב היה מציאות של עצם, ואילו עשו היה מציאות של כיסוי של העצם, דהיינו דבר המתלבש על העצם. מעלת הלבוש היא זו שנראית לעינים, ואם כן היא שייכת רק ביחס לאחר, ואין לה מציאות כשלעצמה, אבל העצם אינו שייך ביחס לאף אחד, ולכן הוא יכול להתקיים לבדו³³. כל הנאת עולם הזה היא בגדר לבוש, ולהט, שהם טעימים לרגע ומיד שנגמרו אינם כלום. יש עוד סוג הנאה, שרק נהיה יותר טוב ויותר טוב, וזה הפוך בה והפוך בה דכולא בה.³⁴

שמי הוי"ה לא נודעתי להם

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני י-הוה וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל ש-די ושמי י-הוה לא נודעתי להם (שמות ו,ג). ופירש רש"י, ושמי ה' לא נודעתי להם, לא נכרתי להם במדת אמתית שלי שעליה נקרא שמי י-הוה נאמן לאמת דברי שהרי הבטחתים ולא קיימתי. וצריך לבאר שאע"פ שהבטחתו ית' הרי הוא כאילו כבר קוימה, בכל זאת כל זמן שהבטחה לא התבצעה בפועל, לא ניתן להגדיר זאת בתואר אמת. להבין - דעתו של אדם מחובר בחומר, ולכן אי אפשר שאדם ידע הדברים הנבדלים כמו שאין לו חיבור נבדלים, ולכן החקירה במופתים היא סתירה בעצם. אלא פירוש הדבר נס היא שיש עולם שבו אין לו החוקים של עולם הזה, והנס היא כאשר העולם ההוא מתחבר עם העולם הזה³⁴. וסדר עולם ההוא נתגלה ביצי"מ³⁵. ולכן במכת מצרים נתגלה בדווקא דבר והיפוכו, (שמות רבה טו) שבמכת דם אפילו אם מצרי וישראל היו שותים מכוס אחד, למצרי היה דם, וליהודי מים. זה לא גדלות שבשינה אחרונה נהפך לדם, אלא שכאן היו שתי גופות שנראים אותו דבר אבל אחד קיים בעולם של נס ואי קיים בעולם של המשך הטבע, ולכן המים נשארו מים, וכן בחושך³⁶. לא נודעתי להם כתוב ולא 'ולא הודעתי' ז"א שלא נתגלה אצל האבות העולם של נסים, שיש עולם מעל מערכת הטבע לגמרי, שכל חוקי הטבע לא שולטים.

ולכן מובן מדוע יצי"מ נקרא זמן הקיום, הרי לא היה אז אימות כל ההבטחות שהובטחו לאבות. כגון הא דאיתא ברמב"ם שהובטח לאברהם אבינו שיקבל ארץ עשר העמים, וזה לעולם לא קרה. ואמנם מקצת אמת היה, אך כידוע כלשהו של אמת אינו אמת, אלא זה עדיין בבחינת הבטחתו ולא קיימתי. כנראה שיש בזה עומק מיוחד. כבר בגילוי הראשון ליציאת מצרים בסנה, אנו רואים שהיה בו דרגה מיוחדת דהנה כל פעם שהי נתגלה לנביא, לא מצאנו שהנביא היה חייב להסיר את הנעלים. נשאלת איפא השאלה מדוע בגילוי שהיה בסנה חייב היה משה להוריד נעליו? תשובת הדבר היא שהגילוי ההוא היה מעין הגילוי שיהיה בקבלת התורה, ואז היה על הר סיני דין אדמת קודש, כקדושה של בית המקדש, כמשי"כ ברמב"ן על הפסוק (שמות כד/יא) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, דהיה נחשב כאכילה לפני ה', ומשום שהכבוד שהיה בהר סיני היה בבית המקדש ובמשכן. דהיינו נתגלה בסנה המעלה של משה רבינו³⁷, דהיינו מעלתו מעל שאר כל הנביאים (עי' דברינו ביי"ג יסודות האמונה יסוד השביעי) שעולם הרוחני היה אצלו עיקר מקומו, והוא היה קיים במציאות של גאולה, ולכן הנעלים הפריעו אצלו.

ז"א שעל ידי האבות זכו לגוף כלל ישראל, ולכן נולדו וי' בכרס א', אבל עוד היו תחת מצרים אפילו אחרי כל הכחות של האבות שבהם, וכל התיקון לזה והיציאה ממצרים של גוף למציאות של אדם הוא רק על ידי משה רבינו, ורק על ידי מה שמשם גילה, שהוא המציאות של אדם בבריאה³⁸.

לפי זה מובן ענינו של סירובו של משה רבינו שזה היה רק אחרי שרמז לו הקב"ה שהגאולה הזו הוא אינו גאולה שלימה, כהד"א (ברכות ט): א-היה אשר א-היה על אף שידע שהגילוי שנדרש לאותו גאולה היא אור כל כך גבוה שהוא דבר שאי אפשר לעמוד בקביעות ללא התעוררות של כלל ישראל, אבל אחרי שרמז לו הקב"ה, שהגילוי לא יתקיים להם עתה והם עתידים להיות תחת שעבוד ד' מלכיות אז סירב בכל האפשרי וכוונתו כדי שיבטיח לו הקב"ה שהגאולה הזאת יהיה שלימה³⁹.

מכה מן כה

³⁴ כתוב ברי"א חבר שיש הנאה שברגע שנהנים אחרי זה מתאכזבים מזה, ויש הנאה שנהנים יותר ויותר מזה

פסח

כתוב⁴⁰ ששורש המילה של מכה הוא מן פה. דהיינו⁴¹ כה היא מידה שהוא השער להיכנס לגילוי האמיתי, והרצון הפנימי, והכה היא הכיסוי שלו לאפשר בחירה וגילוי של גשמיות, במילים אחרות זהו המידה שבו ה' מדבר עם נבראים, ולכן כאשר משה הלך אצל פרעה להגיד לו שכלל ישראל צריכים לצאת מגלות להשיג הגילוי של הוי"ה, אז כתוב (שמות ה/א) 'ויאמרו אל פרעה כה אמר יהו"ה אלהי ישראל שלח את עמי וגוי, והשיב פרעה: מי יהו"ה אשר אשמע בקולו. משה השיב לו שהפתח שנכנסין לידיעתו ית' היא המדה של כה, ובה נבראו שמים וארץ, והיא המחדשת אותות מכות גדולות לכל הפושעים והמורדים בו, וזהו מה שאמר לו (שמות ז/טז) 'והנה לא שמעת עד כה'. איתא במדרש ספרי מטות א' - זה הדבר. מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אמר. כך נתנבא נביאי בכה אמר. ומוסיף עליהם זה הדבר. ⁴² כה היא לשון של דמיון, והיא המידה שבה הנביאים מתנבאים, ולכן תמיד הנביאים מתחילים את נבואתם בכה אמר ה', והיינו משום שהרי כל הנביאים לא גילו את התורה, שהרי התורה נתנה על ידי משה רבינו, והוא אמר 'זה' (שמות טז/טז, ועוד), ובחינת 'זה' שונה מבחינת 'כה', ש'זה' הוא עצם הדבר, ואילו 'כה' הוא רק דמיון לעצם (ולכן היא כתובה בכי כ"ף הדמיון). ולכן כה זהו מה ששייך לנו לקלוט, שזהו רק הדמיון לעצם, והדמיון הוא לדמות את העולם הזה לעולם העליון.

מי שלא תופס כך אלא רק רואה את המשל ולא תופס שום נמשל כאן בא המכות שבתוך מידת כה. איתא במדרש (שמות רבה ל/א) ואתה תצוה הה"ד (ירמיה יא) זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך וכי לא נקראו ישראל אלא כזית הזה בלבד וכי ובא ירמיה לומר זית רענן יפה פרי תואר, אלא מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגררין אותו ואח"כ מורדין אותו מן הזית ונחבט ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן ואח"כ טוחנין אותו ואח"כ מקיפין אותו בחבלים ומביאין אבנים ואח"כ נותנין את שומנו, כך ישראל באין עובדי כוכבים וחובטין אותם ממקום למקום וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין ומקיפין אותן טרטיוטין ואח"כ עושין תשובה והקב"ה עונה להם מנין שנא' (שמות ב) ויאנחו בני ישראל וכן (דברים ד) בצר לך ומצאוך כי אל רחום ה' אלקיך הוי זית רענן יפה פרי תואר. ד"א מה ראה ירמיה למשול אבותינו כזית אלא כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל אינם מתערבים עם העובדי כוכבים שנאמר (דברים ז) ולא תתחתן בם. ד"א כל המשקים אדם מערב בהם ואינו יודע איזה תחתון ואיזה עליון אבל השמן אפילו אתה מערבו בכל המשקין שבעולם הוא נתון למעלה מהן, כך אבותינו בשעה שהיו עושים רצונו של מקום נצבים למעלה מן העובדי כוכבים שנאמר (שם כח) ונתנדך ה' א-להיך עליון, ע"כ.

וראים מכאן שכלל ישראל יש להם תכונה של זית, שהוא תמיד נפרד, תמיד צף למעלה, ועוד תכונה של הזית יש לכלל ישראל שהמעליותא יוצאת רק על ידי כתישה. כל המכות באים לגלות את הבחינה הזאת, ועד שזה יתגלה, המכות ימשיכו לבוא.

כאן בא לידי ביטוי המכות של הרשעים ושלנו, שהרי המכות של הרשעים ושלנו מורידים מאתנו התפיסה של 'כה' לגלות התפיסה של 'זה', אצלנו זה מגלה מעלתנו ורשענו, אבל אצל הגוים שאין להם את זה, המכות הופכים לכליון גמור.

מה תצעק אלי

(שמות יד/טו) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו: פ"י רש"י מה תצעק אלי - למדנו שהי' משה עומד ומתפלל אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה ד"א מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך כמו שנאמר להלן (ישעיה מה) על בני ועל פועל ידי תצוני, דבר אל בני ישראל ויסעו - (מכילתא) אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים, עכ"ל. קשה קצת שרש"י כותב שמשם התפלל והיה צריך לגמור התפילה ולא להאריך, ואחר כך כתוב שאין צורך של תפילה, ואחר כך כתוב שהאמונה יקרע הים.

⁴³ פירוש הדבר היא שיש הנהגה שלו ית' שבו מתגלה על ידי תפילה, ז"א שהי' פועל תמורת פעולתנו, וזה ה'אלי', ששם יש מקום לקבלת תפילה, ויש רובד שמתגלה לבד מצד עצמו ולא בגלל מעשה כלל ישראל, וזה דבר אל בני ישראל ויסעו ז"א שהם צריכים שלא להתיחס לרובד הזה אלא ליותר גבוה, וכאן בקריעת ים סוף היו צריכים

פסח

לגלות מעלה שאין בו תפילה ואין מעשה תחתונים פועלים כלום, אלא כלל ישראל לא עושים כלום אלא רק נכנסים לים, וה' יושע להם. וטעם הדבר מובן מאד שהרי סוף הכל אם הדבר תלוי במעשינו, אז אנחנו יכולים לכפור, ולחזור מזה, דוגמת לך לך ע"ש. והוא הכתוב בפסוק (שמות טו/כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמת כל חקי כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך, ז"א שהרובד של מעל מעשי תחתונים אומר לכלל ישראל שצריכים לעשות מצות שהם שייכים לרובד שכן יש שינוי במעשה תחתונים וזה הישר בעיניו, ולא בעיני שהרי בעיני אין מעשה תחתונים מעלים ומורדים, אז כל המחלה אשר שמת ז"א במזל ולא תלוי בתחתונים. ובאמת תיקון הכל⁴⁴ היא תלוי בשרשה, ולכן בסוף יציאת מצרים היה צורך לגלות שורש הכל, כדי לתקן הכל שכלל ישראל יצאו בשלימות.

והוא הכתוב היש הוי"ה בקרבנו אם אין, ז"א אם ה' נוהג אתנו בהנהגה של הוי"ה שאפשר להתפלל אליו או ה' נוהג בהנהגת אין שלא תופסים כלום אלא רק סומכים עליו ית'⁴⁵.

נשאלת בחז"ל⁴⁶ למה לפעמים כתוב מזמור לדוד ולפעמים לדוד מזמור? אם כתוב מזמור לדוד ז"א שהשכינה שרה עליו ואז שר, ואם הפוך, אז השכינה שרה עליו אחרי השיר. אבל קשה שבתהלים (כג) כתוב מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר היא בקשה על מזונותיו, הרי לזה דוד היה צריך להקדים לפני השראת השכינה? אלא כל בני עולם צריכים מזונות, וכאשר הקב"ה רוצה להשפיע מזונות על העולם אז הוא ית' צריך להקדים מעצמו (שאינו גורם במעלה הזאת). ה' רעי - למדנו שקשה מזונותיו של אדם לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, בגלל שהקב"ה כל מעשיו נעשים בדין ואמת ועל דין ואמת מתקיים כל העולם, ובכל יום ויום וכל רגע ורגע ה' דן כל העולם בדין, וכאשר הוא דן בני אדם ורואה כמה הם חייבים וכל חוטאים לפניו, כך קשה ליתן להם מזונות בכל רגע, שה' צריך לזון הצדיקים והרשעים, ולכן הוא עושה עמם לפני משורת הדין, וזן ומפרס אותם כפי החסד מצדו ית'. אם כן מה הקושי בקריעת ים סוף? בזמן שכלל ישראל באו לים סוף וה' היה צריך לקרוע אותו בא השר של מצרים ותבע דין לפני הקב"ה ואמר לפני אדון העולם למה אתה רוצה לעשות דין על מצרים ולקרוע ים לישראל הרי כולם חייבים לפניך, וכל דרכיך דין ואמת, אלה עובדי ע"ז ואלה ע"ז אלה בגילוי עריות, ואלה בגילוי עריות, אלה שופכי דמים ואלה שופכי דמים, באותו שעה היה קשה לפניו ית' לעבור על דרכי משפט. ולולא שהיה הקב"ה מתיחס לזכות אברהם שקם לפני לעשות עבודת בוראו ורצונו, כל כלל ישראל היו מתאבדים בים, וכך קשים זווגין לפני הקב"ה כקריעת ים סוף כמו שבקריעת ים סוף אלה נהרגו מצד זה ואלה קיימים בצד זה גם כן בזווגים, כתוב מוציא אסירים בכושרות, ולמדנו בכושרות היא בכי ושירות, שזה מת ונותן אשתו לזה, ששורש הכל נותן לזה ומאבד את זה, וזה קשה לפניו, שאין כאן הבחנה למה זה זוכה וזה לא.

המטה של משה הוא הכח שמקבל כל האורות ששייכים להנהגת ה' הקשור למעשי כלל ישראל, ומעבירו להנהגה המעשי, ולכן כאן אפילו שבמכות היו נעשים על ידי המטה אבל כאן בקריעת ים סוף אז צריכים להרים את המטה להעלות אותו לדרגה יותר עליונה, ואז זה סוף ליצר הרע ולא מכה אלא לגמור אותו לגמרי. להבין כל המקום של הרע היא בדווקא במקום שכל הנהגת המעשי מתבצע ובגלל שזה המקום של הבחירה וכל רע היא הבחירה לצד ההיפך אז כאן הוא המקום של הרע, וזה הסוף שהרי אין אחרי זה, וזה נקרא ים שכל הנחלים הולכים אל הים, והמידה הזאת זנה גם הצדיקים וגם הרשעים אבל בקריעת הים שהחלק שהיא משפיע למצרים לא משפיע עוד אלא כל הקיום היא אך ורק לכלל ישראל. ולכן כלל ישראל זכו למעלה עליונה להיכנס אל תוך הים עצמה. ולכן דווקא בנטיית ידו של משה שכתוב במדרש שזה נתגלה ידו של יעקב אבינו⁴⁷.

אפילו אחרי כל הני"ל לא נקרע הים עד שכלל ישראל נסעו אל תוך הים, כמש"כ בנפ"ח (א/ט) אם המה (כלל ישראל) יהיו בתוקף האמונה והבטחון ויסעו הלוך ונסוע אל הים סמוך לבם לא יירא מעוצם בטחונם שודאי יקרע לפניו אז יגרמו ע"ז התעוררות למעלה שיעשה להם הנס ויקרע לפניו, ע"כ, וביאור דבריו היא שמידת הבטחון, והאמונה היא לא בקשה מתוך זכותינו, ועכ"ז היא הכלי קיבול להנהגה הני"ל⁴⁸ שהאמונה היא לא שאנחנו פועלים אלא אנחנו תופסים שאנחנו לא פועלים, וזה נצרך לקריעת ים סוף.

ולכן אין מקום לצעקה שצעקה היא למה שהוא מתיחס אליו ומבקש ממנו, אבל כאן כתוב אתם תחרישו, שאין אנו תופסים כלום אלא רק מוסרים את עצמנו לה' ית' למעלה מן השכל. שהרי מצד השכל אי אפשר להתאפק ולשתוק בעת צרה, ומצד למעשה מן השכל אין טענה של הללו עובדי ע"ז שהרי בשורשם אין מעשיהם מעלה ומוריד, וזה פירוש דברי חז"ל ופרעה הקריב שהקריבם לתשובה, שפרעה מסמלת את היצר הרע, והיצר הרע מביא יסורים על היהודי, שהיהודי יתפוס שכל עצמותו היא רק רצונו ית', וזה כמו כל לידה שהיא רק על ידי יסורים⁴⁹.

פסח

גאולת ישראל היה בעצם ביום ז' של פסח שהרי כתוב בפסוק ויושע ה' ביום ז' ולא ביום א'⁵⁰, וכן כתוב במדרש (שמות רבה ג/ח) למה קורא אותם עברים על שום שעברו ים, והנה כתוב שכלל ישראל היו במצרים כעובר במעי אמו, ופירוש הדבר היא שהעיבור של כלל ישראל היה בליל פסח, והלידה היה בז'⁵¹, שמה שנתגלה ביום א' של פסח נתגלה בתור חסדו ית', בלא שום זכות מצד כלל ישראל, והם נעלמו ולא נסתלקו, והעבודה של הספירה היא כדי לחזור למה שנעלם, ולכן כתוב שהיה קטרוג של כלל ישראל בשעת קריעת ים סוף ולא בליל מכת בכורות, שכאן היה צורך של עבודת כלל ישראל (ילקוט בשלח רלד, רמא)⁵². וכאן נתגלה שתי צדדים הדין למצרים, וההצלה של כלל ישראל, וזה שורש שתי הכתרים של הר סיני, וזה ממלכת כהנים וגוי קדוש, שהוא ברכה וקדושה. בעת הזאת שהוא לידה כלל ישראל לא היה כח לשום צד רע והוא הכתוב אז נבהלו אלופי אדום. וזה שורש כל ההמשך של כלל ישראל, ולכן כתוב בשירה ויאמרו לאמר וכתוב זהר ב/נד: לאמר לדורי דורות. שכל מה שנתגלה בלילה א' של פסח לולא שהיה לו בית קיבול שנוצר על ידי כלל ישראל בז' היו כל אותן הגילויים רק לפי שעה שהם שייכים רק לעתיד ולא לשום ענין בעולם הזה, ולכן היה צורך של ז' פסח ליצור מציאות כאן בעולם הזה של כלל ישראל⁵³.

כתוב במדרש (מכילתא שירה ג) זה אלי ואנוהו. רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים שנאמר בהם הושע י"ב וביד הנביאים אדמה וכתוב יחזקאל א' נפתחו השמים ואראה מראות אלהים. משל למלך בשר ודם שבא למדינה ועליו צפירה מקיפתו וגבורים מימינו ומשמאלו וחיילות מלפניו ומלאחריו הכל שואלין אי זהו המלך מפני שהוא בשר ודם כמותם. אבל כשנגלה הקב"ה על הים לא שאל אחד מהם לשאול אי זהו המלך אבל כשראוהו הכירוהו ופתחו כלן ואמרו זה אלי ואנוהו, ע"כ.

פירוש דברי המדרש היא שכל גילוי נבואה תמיד היה דרך של דמיון, שהגילוי האמיתי אין בשר ודם יכול לסבול אלא חייבים לדמות והמשיל לעיקר. אבל כאן על הים היה דבר אחר והיא שכאן לא היה גילוי של דמיון אלא של עיקר מה שאפשר לגלות, דוגמת משה שהתנבא בזה ולא בכה, וכאן כתוב זה אלי ואנוהו [ספרי מטות א' - זה הדבר. מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אמר. כך נתנבא נביאי' בכה אמר. ומוסיף עליהם זה הדבר]. פירוש הדבר היא שמה היה מסרסר התורה, והתורה נקראת על שמו כמש"כ (יהושע ח/לא) תורת משה, אם כן אם הגילוי שהיה למשה היה פרטי בכלל, וחסר במשהו אז נתינת התורה לא היתה שלימה, אבל אצל שאר הנביאים תמיד ראו חלק מה שהיה שייך להם, אבל על הים, שבו היה הגילוי של בורא העולם אל נבראיו, והנבראים היו ראויים לקבל הגילוי, אז היה בזה גילוי שלא ראה יחזקאל בן בוזי, שכאן שורש כל שאר הגילויים שכאן הפעם הראשון שהיה כלל ישראל, עם גילוי מן השמים וזה חייב לכלול מה שיבא אחר כך.

עוד איתא במדרש (שמות רבה כג/ד) אז ישיר משה הה"ד (משלי לא) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל ברא אדה"ר ולא אמר שירה הציל אברהם מכבשן האש ומן המלכים ולא אמר שירה וכן יצחק מן המאכלת ולא אמר שירה וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם ולא אמר שירה כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם מיד אמרו שירה לפני הקב"ה שנא' אז ישיר משה ובני ישראל הוי פיה פתחה בחכמה אמר הקב"ה לאלו הייתי מצפה ואין אז אלא שמחה שנאמר (תהלים קכז) אז ימלא שחוק פיני, ע"כ.

אדם שר רק כאשר הוא בשלימות, ולבו בשמחה, ומתוך השמחה שהיא השלימות לאדם בא לו לידי שירה⁵⁴, כמו שהאבל בא על הפסד כך השיר מורה על שמחה⁵⁵, שכאשר האדם בשלימות הוא פותח פיו ומשורר⁵⁶, שכל בעלי חומר הם בכח ולא בפועל, והשירה היא מורה על שהוא בפועל⁵⁷ (ולכן מובן מאד שהביטוי של השלימות של האדם היא דרך פיו שהיא מעלתו), ע"כ ענין השירה מצד הנברא מצד עצמו, אבל בעצם השירה היא ביטוי של הענף הנברא ונפרד משורשו ומשתוקק אליו⁵⁸, שהרי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, ולכן לכל בריה יש שיר שלה, וזה כבודו ית' כאשר היא שרה את שירתה, אבל כלל ישראל שנברא ממנו ית' בעצם, שהם בעצם רצונו ית' בעולם, אז השיר שלהם היא בדרגה אחרת⁵⁹, ולכן דווקא כלל ישראל שהיו כל רצונו ית' בעולמו, יכלו להתחיל הענין של שיר בעולם, ולכן היו הראשונים. ולכן בדווקא כתוב טענה בגמ' על חזקיהו שלא אמר שירה כאשר קרה לו נס, שהנס היא מורה על הנהגת העולם מעל הטבע וזה שלימות העולם כאשר נתגלה מנהיגו, וכאשר האדם קולט את זה, זה מחייב שירה שאז האדם בשלימות כאשר נתגלה המנהיג שלו מעל הטבע⁶⁰, ואם הוא לא אומר שירה זה מורה שהוא לא תופס המציאות הזאת כשלימות, ולכן יש עליו תביעה, ולכן יש שבח כל כך גדול בשירת הים, שהרי כאן היה גילוי השלם, והשיר היא הקליטה של הגילוי.

פסח

לפי הני"ל מובן מאד שכאן החיוב של אניוהו אני והוא מה הוא רחום אף אני (מכילתא הני"ל) וקשה שהרי אם יש חיוב להיות רחום מה הקשר לזה שהבורא רחום, ולמה חיוב זה נתגלה בדווקא על היס? אלא פירוש הדבר היא שכל מה שכן נתגלה מכבודו ית' נתגלה כאדם, שהרי זה מה שיחזקאל ראה אדם יושב על הכסא, וכלול באדם הזה מידות, אם כן כאשר רואים הגילוי בשלימות, זה מראה לנו מה שאנחנו רוצים להיות, ולכן בשיר שאנו מקבלי הגילוי, חייב לכלול בזה הגילוי שאנחנו רוצים להיות כך.

- 1 הגר"א ספרא א' ד"ה וכאן
- 2 צה"צ קעד
- 3 צה"צ קעד
- 4 קומץ המנחה בעט ד"ה ולכן
- 5 (2) בית עולמים - דף קכח ע"א - ד"ה ומ"ש
- 6 רמ"ע מפאנו תיקוני תשובה ד'
- 7 רמ"ע מפאנו תיקוני תשובה טז
- 8 פרד"ס לא"ט
- 9 אר"י
- 10 רמב"ן שם
- 11 שערי אורה 192
- 12 לשם ביאורים א/כג .:
- 13 מהר"ל (גבורות פרק כו)
- 14 עי' כללים ח/ה
- 15 גבורות פרק ד'
- 16 גר"א ספרא ד'
- 17 נצח יד
- 18 זהר ג/קיט :
- 19 יצחק חלק א - דרוש בענין ב' נונין של ויהי בנסוע וכו' (המשך) קסב
- 20 שערי הלשם ב/בב
- 21 יצחק חלק א - דרוש בענין ב' נונין של ויהי בנסוע וכו' (המשך) קסב
- 22 (1) פירוש הגר"א לספרא דצניעותא - פרק א ד"ה זנבא ברישא
- 23 אולי קצת - פתחי שערים נתיב פרצוף א"א - פתח כה
- 24 פת"ש לאה ורחל ז'
- 25 פת"ש גדלות דז"א סה על פי ע"ח לב/ב
- 26 גבורות לא
- 27 נפה"ח א/יד
- 28 נפש החיים א/טו, ועי' עוד אדרת אליהו ריש תרומה בבאר יצחק, ואולי הכי ברור בהקדו"ש של לשם ט. נתיב התורה
- 29 ד'
- 30 ביאורים א'
- 31 פת"ש לו"ר ז'
- 32 פת"ש אבי"ע כט
- 33 פת"ש תיקון כה, ועי' נפה"ח א/ו בהגה"ה
- 34 מהר"ל (נצח ישראל טז)
- 35 ביאורים א/כט .:
- 36 הק' גבורות ב'
- 37 לשם ביאורים א/יט .:
- 38 הק' לגבורות ב'
- 39 עבה"ק ג/לב
- 40 פת"ש פו"ח ז'
- 41 שערי הלשם חלק ב - סימן ג - פרק א - עניני האבות
- 42 זוהר (ח"ג קמה .)
- 43 שושן סודות תקפג
- 44 ר' בחיי במדבר ו/כג
- 45 גר"א סד"צ ד'
- 46 רמח"ל על התורה
- 47 זהר בשלח סד וע אד"ר כט.
- 48 זהר ב/קע
- 49 רמח"ל על התורה
- 50 דע"ה ב/ה/ד/ג
- 51 דובר צדק סו ד"ה וזהו
- 52 אפיקי ים חולין ז .
- 53 לשם ב/ג/א
- 54 לשם ב/ג/א

לשם ב/ג/א	53
מהרי"ל ח"א ג/קפא	54
נצח יט	55
נצח נב	56
מהרי"ל ח"א ג/קצא	57
מהרי"ל גבורות מז	58
גבורות סח	59
נצח מג	60